

ТЕМА № 2: Туристське спорядження. Укладання рюкзака.

Спорядження туриста має відповідати протяжності та тривалості маршруту, сезону на час походу і складності та характеру природних перешкод. Похідне спорядження, відповідно до використання, поділяється на особисте, групове та спеціальне спорядження.

Особисте спорядження – це спорядження, яким турист у поході користується особисто.

До особистого спорядження належить: рюкзак, каремат, спальний мішок, взуття, штормовий костюм, змінна білизна, штани, шорти, сорочка, футболка тощо, шкарпетки бавовняні (дві-три пари) і вовняні (одна-дві пари), носові хустки, плавки, водонепроникна плащ-накидка або накидка поліетиленова з капюшоном, головний убір (залежно від погоди), рукавиці, окуляри сонцезахисні в жорсткому футлярі, годинник, туалетний набір, рушник, столовий набір (кружка, ложка, миска, ніж), швейний набір (голки, нитки, шпильки, гудзики), альпеншток, компас, фляга для води тощо.

Рюкзак - заплічний мішок для перенесення спорядження та вантажу.

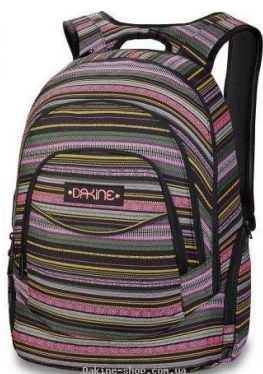
За об'ємом і функціями рюкзаки умовно поділяють на міські (об'єм до 35 л), штурмові або "альпіністські" (об'єм до 65 л) та експедиційні (об'єм від 65 л і вище).

Міський рюкзак (рис. 2.1а) – данина сучасній моді, рюкзак для екскурсантів та мандрівників, що подорожують містами усього світу. Ємність таких рюкзаків від 10 до 35 л. У легкому міському рюкзаку зручно носити фотоапарат, відеокамеру, складну парасольку, легку куртку, бутерброди та пляшечку мінеральної води. При такій завантаженості у туриста вільні руки, йому зручно пересуватися, фотографувати тощо.

Експедиційний, або пішохідний (рис. 2.1б) – це рюкзак, ємністю більше 65 літрів, який використовується у довготривалих подорожах. Такий рюкзак має витримувати екстремальні умови: шарпання об скелі та гілки дерев, падіння з висоти, намокання у воді. Для здійснення численних переїздів та пересадок у різноманітному транспорті для пішохідного рюкзака шиється транспортний чохол. У такому чохла рюкзак зручно здавати в багаж під час авіап перевезень та вмоцувати в багажні відділення наземного транспорту. Експедиційні рюкзаки мають жорстку конструкцію спини, за рахунок якої знімається основне навантаження із спини.

Штурмовий (рис. 2.1в) – це зменшена копія експедиційного рюкзака, ємністю від 35 л. У них достатньо жорстка конструкція

спинки і дуже міцний поясний ремінь. За рахунок особливої конструкції спинки і міцного поясного ременя рюкзаки “штурмового” виду підходять для перенесення важких вантажів. Він придатний для некатегорійних походів, виїздів за місто, радіальних вилазок зі стаціонарного табору, а також використовується для альпінізму і скелелазіння.

а

б

в

г

д

е

Рис. 2.1. Види туристських рюкзаків

Анатомічний рюкзак (рис. 2.1г) – сучасний рюкзак, зручність носіння якого досягається за рахунок форми м'якого каркасу, який повторює вигини спини. Такий рюкзак, окрім лямок, має ще стегновий (бандажний) пояс – широкий ремінь, який виконує функцію розподілу ваги рюкзака на плечі, крижі та клуби. Це зроблено з урахуванням анатомії людини. Пояс вшитий так, щоби зручно опирався на клуби. Ширина такого поясу не менше 10-15 см. Довжина регулюється додатковими ремінними стяжками та пряжкою-самоскидом. Це дає можливість в екстремальних умовах легким рухом руки розчепити пряжку і швидко вивільнитися від рюкзака.

Велорюкзак (“штани”) – рюкзак, призначений для кріплення на багажник велосипеда. Деякі моделі “VELO-штанив” забезпечуються лямками для перенесення рюкзака на спині. В інших ситуаціях перевозити такий рюкзак на багажнику значно зручніше.

Спеціальні рюкзаки-мішки з непромокальної тканини виготовляють для сплавів на плотах та катамаранах.

Баул (рис. 2.1е) – це великий міцний мішок з лямками і численними ручками, що використовується в альпінізмі та гірському туризмі. В деяких баулах є блискавка збоку, однак класичний тип – це мішок з верхом, що затягується.

Баули першого типу використовуються при транспортуванні експедиційного вантажу, наприклад у поїзді, літаку або на в'ючних тваринах. Баули другого типу – для гірських альпіністських сходжень. Вони шиються з дуже міцної, водонепроникної, зносостійкої тканини. Всі стропи сходяться на вантажній петлі, за яку баул тягнуть нагору від підніжжя. Лямки потрібні, коли тягти мішок по зруйнованих пологих скелях набагато важче, ніж пронести його на плечах.

За матеріалом каркасу рюкзаки бувають алюмінієві, карбонові і сталеві. Алюмінієвий каркас рюкзаків мало важить, витримує велике навантаження. Крім алюмінієвого каркаса, в деяких рюкзаках використовується ще й карбоновий. Карбоновий каркас набагато легше алюмінієвого, проте коштує у декілька разів дорожче. Сталевий каркас рюкзаків надійний і дешевий, проте важкий і схильний до корозії в довгостроковій перспективі.

За системою підвіски: фіксований розмір, не регулюється; фіксований розмір, регулюється; розрахована на різні розміри спини; система підвіски для дітей.

Основні правила укладання рюкзака. З досвідом у кожного туриста виробляється свій спосіб упаковки рюкзака. Але все ж основні принципи незмінні:

- Все важке необхідно спакувати ближче до низу і до спини (рис. 2.2).
- Каремат скрутити, установити в середину рюкзака і розпрямити по його внутрішньому контуру, або закріпити ззовні рюкзака за допомогою клямок.
- Речі пакувати максимально щільно, запихаючи дрібні у всілякі щілини. Не варто намагатися покласти в рюкзак 5-ти кілограмовий пакет з картоплею. Краще розбити його на декілька маленьких, тоді і з укладанням проблем не буде.
- Якщо у рюкзаку є нижнє відділення - його треба відстібнути, таким чином, утворивши в рюкзаку єдиний простір.
- Всі речі варто пакувати в окремі кульки, щоб вони не намокали.
- На дно рюкзака укласти намет, а якщо намет несе інший турист, то укласти м'які особисті речі, упаковані в поліетиленовий мішок, чи спальник. Адаже коли на дно покласти тверді та важкі речі, то після кожного привалу, де рюкзак ставиться на землю (каміння, лід, стовбури повалених дерев тощо), буде нищитися дно рюкзака. Протягом одного походу за такої укладки дно рюкзака стане дірявим. Натомість м'які речі на дні рюкзака амортизуватимуть зіткнення дна з твердими предметами.
- Потім необхідно вкладати всі важкі речі та розмістити їх якомога ближче до спини, уздовж хребта. Речі варто вкладати за зменшенням ваги, від важких до більш легких. Із зовнішнього боку рюкзака (віддаленого від спини), на випадок падіння, потрібно укласти щось м'яке.
- Якщо туристу випало носити відра або інший посуд для приготування їжі, то спочатку на дно (до спини) потрібно поставити посуд, а потім у відро можна класти продукти та ламкі предмети.
- Зверніть увагу, щоб під час руху у спину не тиснули жорсткі предмети (консерви, тощо ..) У цьому випадку краще зупинитися і перепакувати рюкзак.
- Те, що може стати в нагоді під час переходу, потрібно укласти на верх, в клапан і кишеньки. Сюди відноситься дощовик, вітровка, ліхтарик, мапи, туалетний папір, їжа на перекус тощо.

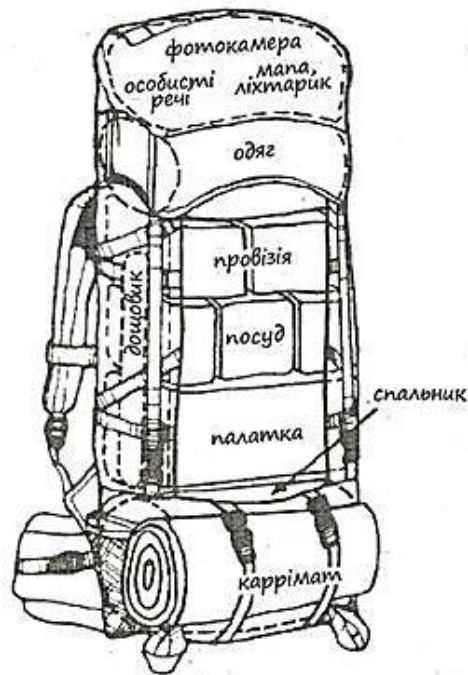

Рис. 2.2. Укладання рюкзака

Отже, загальні правила укладання рюкзака: важкі речі по спині; м'які - на дно; об'ємні (пуховик, куртка), крихкі та ламкі речі (фотоапарат, медична аптечка, прилади) – зверху, а предмети першої необхідності – у бокових та центральній кишенях.

Килимок для теплоізоляційної прокладки між туристом та холодною землею, камінням або снігом, під час сну називається **карматом** (рис. 2.3).

Виготовляють кармати з пінополіуретану. Вони легкі, не промокають, легко скручуються та достатньо міцні.

У довготривалій мандрівці незамінним атрибутом туриста є спальний мішок. Від його якості залежить повноцінний та комфортний відпочинок під час сну. Обирати відповідний спальний мішок треба залежно від сезону, району походу, складності маршруту, температури повітря.

Рис. 2.3. Туристичні килимки

Найбільш поширеними формами покрою спальника є спальник-ковдра (без капюшону рис.2.4а, або з ним рис. 2.4б) та спальник-кокон (рис. 2.4в). Перші надаються здебільшого для нескладних маршрутів, пікніків. Спальник-кокон забезпечить більш комфортний та теплий відпочинок у спортивному поході.

2.4. Форми покрою спальника

Взуття має бути міцним, закритого фасону, на низькому підборі, достатньо розношеним, бажано на один розмір більшим звичайного, щоб можна було вкласти устілку або вдягти вовняні шкарпетки, гумові чоботи.

Штормовий костюм. Підбір матеріалів, з яких пошитий одяг для походів, проводиться за принципом трьох шарів. Перший шар одягу повинен відводити вологу від тіла, другий шар має проводити сирість далі, зберігаючи при цьому тепло, а третій шар –

випускаючи утворений конденсат назовні, не повинен продуватися та намокати.

Альпеншток походить від Альпи і німецького слова Stock (палиця) – це міцна кругла дерев'яна палиця, завдовжки до 1,5 м та діаметром 3-4 см з металевим наконечником (штичком) і темляком. Застосовується як один із страхувальних засобів у пішому та гірському поході.

Добір **групового**, як і особистого, **спорядження** залежить від численності групи, регіону подорожі, складності маршруту, специфіки району та сезону.

Загальні вимоги до групового туристського спорядження: міцність, легкість, відповідність функціональному призначенню, придатність для ремонту. До групового спорядження на випадок ночівлі входять: намет, посуд для приготування їжі, сокира, пила, електричні ліхтарики, бензиновий пальник (примус), або газовий пальник, сірники у водонепроникній упаковці, медична аптечка, ремонтний набір, продукти харчування, карти, фотоапарат тощо.

Намет – предмет групового спорядження – чи не найголовніший у багатоденному поході. Це будинок туриста на весь термін перебування в поході, який забезпечує комфорт та повноцінний відпочинок.

Існує безліч наметів, які можна класифікувати за різними ознаками.

Отже, намети можна розділити на чотири види:

Кемпінгові – просторі намети для стаціонарних таборів. Використовуються в автотуризмі, у кемпінгових таборах. Намети даного типу максимально великі і комфортні, але мають дуже велику вагу.

Туристичні – практичні намети для туристичних походів різної складності.

Експедиційні – намети для найекстремальніших умов. Використовуються для висотних сходжень і складних експедицій у найсуворіші куточки світу.

Полегшені - намети для складних походів, де на рахунок кожен грам.

Часто використовуються альпіністами як штурмові.

Переважає кількість сучасних туристичних наметів **двошарові**. Вони складаються з внутрішнього намету і зовнішнього тенту, які кріпляться на каркас не стикаючись, що дозволяє створити повітряний прошарок. Така конструкція дозволяє досягти певного рівня теплоізоляції та вентиляції, а також уникнути утворення конденсату на внутрішньому наметі. Вхід в такі намети виконаний у вигляді тамбура – навісу з верхнього тенту.

Існують також **одношарові намети**, де дно з'єднане з верхнім

тентом. Єдиний плюс таких наметів – це менша вага і маленька вартість. При цьому у них фактично повністю відсутня вентиляція і значно гірша теплоізоляція.

Можна виділити чотири основних **типи наметів за формою**:

Намет-будиночок (рис. 2.5в) – це двосхилий намет, частіше з брезенту або парашутної тканини. У наш час рідко кого зустрінеш з наметами такого типу, вони технологічно і морально застаріли.

Півсфера (рис. 2.5а) – найпопулярніший вид наметів. Основними перевагами півсфери є простота установки, менша вага, більш висока вітростійкість. Часто намети-півсфери роблять з тамбуром, в якому зручно зберігати взуття, рюкзаки та інше спорядження.

Напівбочка (рис. 2.5б) – другий за популярністю вид наметів. Має ті ж переваги, що й півсфера, але вимагає більш ретельної установки. До переваг даного типу можна віднести і те, що дуги каркаса кріпляться до зовнішнього тенту намету.

Гробик (рис. 2.5г) – ця форма використовується переважно в штурмових наметах. Вони здатні витримати сильний вітер у різноманітних напрямках. Під час установки дві дуги ставляться паралельно, потім схрещуються і закріплюються. Через сильний нахил дуг місця в наметі зовсім мало.

Рис. 2.5. Класифікація наметів за формою

Весь посуд у поході носить у чохлі. Це забезпечить чистоту у туристському рюкзаку. Разом з посудом носять і реманент для багаття – гачки, підвісні ланцюги, металеві рогачки, ополоник та брезентові рукавиці.

Перебуваючи у безлісій місцевості, особливо в гірських

походах, треба мати з собою або туристський **бензиновий пальник (примус)**, або газовий пальник. Перед розпалюванням примусу необхідно спочатку розігріти сам пальник. У поході це роблять за допомогою сухого спирту на спеціальній шайбочці. Якщо сухого спирту немає, то підпалюють бензин: підкачавши помпою примус і утворивши всередині мінімальний тиск, випускають невелику кількість бензину на пальник і підпалюють його. Перегорівши, бензин створює в балоні тиск і його можна розпалювати. Під час цієї процедури здійснюється багато кіптяви та виникає неприємний запах. Недолік ще й у тому, що якщо припинити горіння примусу на 5-10 хв, балон охолоне, тиск в ньому впаде – і всю процедуру розпалювання примусу потрібно починати спочатку.

Газові пальники (горілки) сьогодні практично витісняють бензинові примуси, оскільки мають ряд суттєвих переваг над ними. Запалюються вони миттєво і працюють безшумно. Не дають кіптяви та стороннього запаху. Конструкція газових пальників настільки проста, що у ній нічому ламатись, атому працюють вони безвідмовно.

Маючи стільки переваг над бензиновими пальниками, газові пальники також мають і недоліки. По-перше, балони з газом не можна перевозити літаками. По-друге, ще не всюди їх можна купити, на відміну від бензину, який можна придбати у будь-якому населеному пункті. По-третє, за низької температури газові горілки горять з перебоями. У такому разі пальник прогривають сухим спиртом.

Спеціальне спорядження. Для пересування складним гірським рельєфом (скелі, стрімкі та льодові схили), для подолання гірських річок тощо застосовується спеціальне спорядження: мотузки, страхувальні системи, карабіни, жумари, вісімки тощо, льодоруби, кішки, крюки (для гірських районів) тощо.

Коли нескладні та легкодоступні ділянки рельєфу пройдено і починається технічно складне пересування, стає необхідним один із основних засобів страхування – **мотузки**. Мотузки запобігають зриву й утримують туриста у випадку зриву. Крім того, мотузки служать безпосереднім засобом для лазіння, спуску та підйому туриста, підйому рюкзаків та проведення рятувальних робіт.

За характером застосування мотузки поділяються на основні та допоміжні.

Основні мотузки, діаметром 10-12 мм, виготовляється із сучасних синтетичних матеріалів. Призначається для утримання учасника у разі зриву, а також для підйому і спуску. Всі вони за своїми характеристиками діляться на два види: мотузки для динамічного навантаження (на зрив) та статичного навантаження (для буксирування).

Репшнур – тонкий допоміжний мотузок, діаметром 8 мм, виготовляється з таких же матеріалів, що і основний мотузок. З нього виготовляють обв'язки (4,5-5 м) для забезпечення страхування під час проходження навісної переправи, спуску та підйому крутими схилами тароблять петлі для страхування.

Під час проходження гірських маршрутів вищої категорії складності, де для страхування та самострахування потрібна тривала робота з мотузком, туристи використовують страхувальні

системи (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Страхувальні системи

Вони застосовуються для запобігання небезпечним навантаженням на організм людини під час зриву або руху по мотузках, які виникають, коли турист страхується обв'язкою з репшнура.

Карабін – сполучна роз'ємна ланка для роботи з мотузком та крюком (гаком). За необхідності карабін може виконувати функції блоку, гальмівного пристрою та слугувати безпосередньою точкою опори.

Форми карабінів різноманітні (рис. 2.7): трикутні (а), трапецієподібні (б), бобоподібні (в), без муфти (г) та ін. Виготовляються вони з міцних високолегованих сталей, титанових та алюмінієвих сплавів. Карабіни без муфти використовуються для організації страхування через крюки та льодобури. У такому разі вони надійніші.

а

б

в

г

Рис. 2.7. Форми карабінів

Затиски (рис. 2.8): **жумари, кролі, шунти** – пристрої, що дозволяють мотузку проходити крізь них тільки в одному напрямку.

а

б

в

г

Рис. 2.8. Затиски та спускові пристрої

Затискні пристрої працюють за одним з двох принципів: затиск мотузка між ексцентричним кулачком і корпусом та перелом мотузка кулачком у середині корпусу. Обидва прийоми спрямовані на збільшення тертя між затиском і мотузкою до припинення ковзання мотузки всередині затиску.

Спускові пристрої: вісімки (рис. 2.8г), колашки, шайби тощо – гальмують проходження мотузки у будь-якому напрямку, і залежно від натягнення мотузки змінюється величина його тертя усередині спускового пристрою, аж до повного припинення ковзання мотузки. Спускові (вони ж гальмівні) пристрої не повинні мати гострих пругів, об які можливо зіпсуватимотузку.

Кішки – один із основних елементів спорядження для подолання крутих льодових та фірнових схилів. Часто кішки одягають ще до того, як зв'язуються у зв'язки.

Для руху по скельному рельєфу зі взаємним страхуванням важливою є організація надійних точок закріплення. У такому разі єдиним засобом є **крюк**, вбитий у скельну тріщину. Крюки поділяються на вертикальні (вухко розташоване у площині самого леза) та горизонтальні (площина вухка перпендикулярна до площини леза).

Для забивання та витягування гаків з льоду використовують

льодобур – легкий трубчатий титановий стержень, діаметром 15 мм та товщиною 2,5 мм. Для роботи з крюками і для обробки скельних виступів використовують **скельний молоток**. Головка молотка насаджена на дерев'яну ручку і розклинена. В ручці молотка є отвір для протягання страхувальної петлі з репшнура.

Захисна каска, виготовлена із в'язкого пластику, застосовується для захисту голови учасника походу від різких ударів. Вона захищає голову не тільки від каміння та льоду, але й запобігає травмуванню при зриві.